

Ketinu daugiau dirbti Lietuvoje

SVAJŪNĖ ALEKSANDRAVIČIŪTĖ

Pagrindiniai mano planai būtų tokie – stengtis kaip galima geriau dirbti savo darbą, kaip galima geriau dėstyti, rašyti, kaip galima įdomiau kurti laidą, ketinu mažiau keliauti ir daugiau dirbti Lietuvoje

Leonidas Donskis – Vytauto Didžiojo universiteto filosofijos profesorius, Filosofijos katedros vedėjas, išsvijęs studijų centro vyriausiasis mokslo darbuotojas, LTV kultūros pokalbių laidos „Be pykčio“ autorius ir vedėjas atsako į *Draugo* klausimus.

Sakykite, kaip Jūs, akademinio sluoksnio žmogus, ryžotės imtis darbo televizijoje?

– Darbas televizijoje visiškai neprieštarauja mano akademinėi veiklai. Žinoma, jeigu būtų išėjęs dirbti etatinu televizijos darbuotoju, tada tai būtų buvęs radikalus posūkis mano gyvenime, tačiau šito neįvyko. Aš visada svarbiausia savo gyvenimo ir kūrybos dalį siejau su universitetiniu gyvenimu, juk esu dėstytojas ir tyrinėtojas, todėl svarbiausias man yra profesoriaus ir mokslininko darbas. Televizinė veikla, kurią pasirinkau, tikrai neprieštarauja mano akademinėi veiklai, nes tai kultūros pokalbių laida, o aš visada buvau labai aktyvus Lietuvos kultūrinio gyvenimo dalyvis. Laida „Be pykčio“ atspindi mano asmenybę: juk aš nesu svetimas menininkams, teatro, muzikos žmonėms. Be to, manau, kad sugebėjimas vesti kultūros laidą, turėti ką pasakyti arba prakalbinti įdomius žmones, stebint daugiafunkcine auditorija, yra likimo dovana. Nuo to tik tobulėji ir stiprėji kaip lektorius. Juk, be jokios abejonės, televizijos žiūrovai mane pažįsta kaip mokslo ir universiteto žmogų.

Kokius tikslus turėsite, pradėdamas kurti laidą „Be pykčio“? Ar visi Jūsų lūkesčiai išsipildė?

– Visų pirma norėjau šią laidą kurti kitaip nei yra kuriamos visos panašaus pobūdžio laidos – turėjau savo alternatyvinių scenarijų. Žinoma, norėjau ir vesti šią laidą šiek tiek kitaip nei įprasta todėl, kad aš nesu žaismingas ir jokiu būdu negaliu kalbėti ir kreiptis į auditoriją, kaip jaunas berniukas „didžėjaus“ intonacijomis, nes tai būtų neskoninga, juokinga ir tikrai netikėta laida. Esu kitokio amžiaus ir kitokios patirties žmogus, bet aš ir įsivaizdavau, kad tokios laidos vedėjas turėtų būti kultūros žmogus, knygų autorius, nuolatos rimtai dalyvaujantis intelektualinėje, kultūrinėje veikloje, debatuose, bet tuo pat metu ir neužsidaręs kabinete arba, kaip sako angliai, juodmedžio bokšte. Man daug patirties davė ir tai, kad aš nemažai metų gyvenau užsienyje. Tai padėjo išvengti provincialumo.

O kas yra provincialumas?

– Nejautrumas žmonių skirtumams. Įsivaizdavimas, kad pasaulis turi egzistuoti pagal vieną scenarijų. Nesupratimas, kad žmonija turi daug pas-

laptių, kad kiekvienas žmogus yra paslaptinas ir jo negalima vertinti pagal kokią nors išankstinę schemą: noras savo masteliu išmatuoti visą žmonių. Tai ir yra provincialumas.

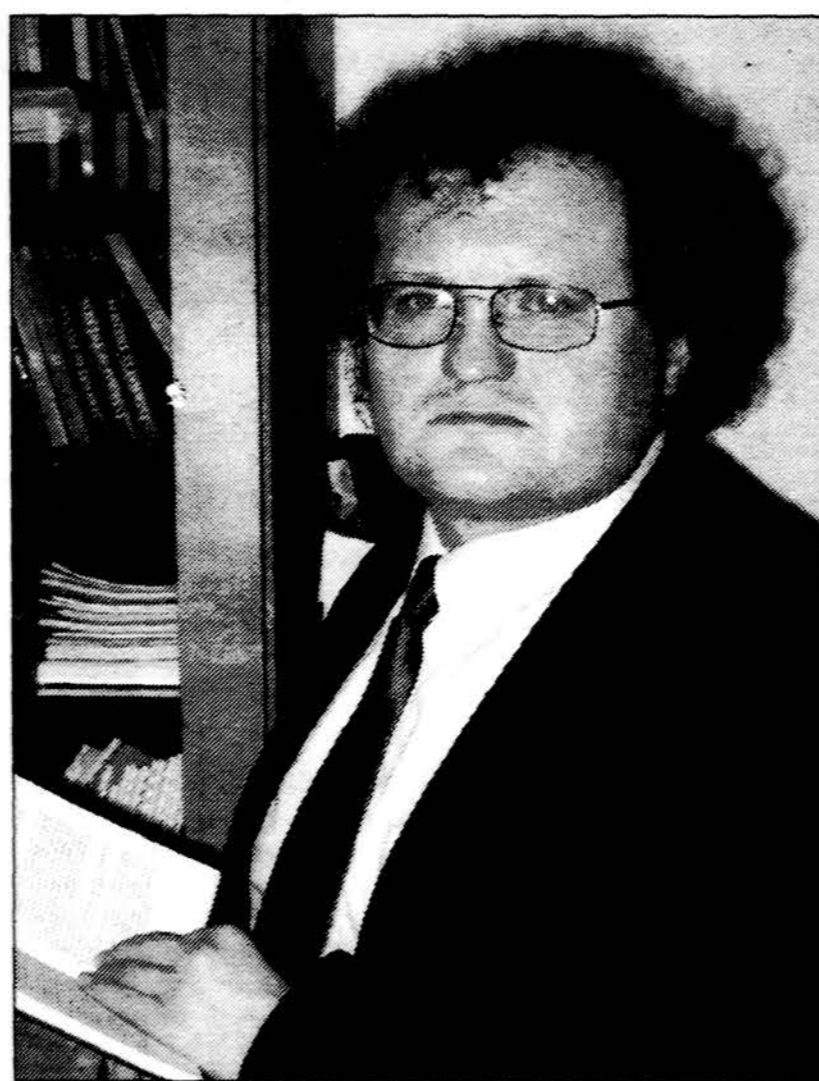
Dienraščio Respublika priedo „TV antena“ skaitytojai išrinko Jūsų vedamą laidą „Be pykčio“ kaip išpudingiausia LRT kultūros laidą. Kaip Jūs vertinate šį reiškinį?

– Tai, kad laidą „Be pykčio“ surinko daugiausia populiarumo balsų ir netgi buvo įvertinta kaip viena išpudingiausių laidų šalia Hario Mackevičiaus „Baro“, mane nustebino. Nemaniau, kad mano nekomercinė, visiškai nekoketuojanti su populiumu laida gali sulaukti tokio žiūrovų vertinimo. Maniau, kad laidą „Be pykčio“ turi ištikinti, bet nedidelę žiūrovų auditoriją, kad ją žiūrėtų studentai, mano kolegos dėstytojai, menininkai, gal medikai, jeigu jiems ne per vėlu, protėji ir inteligentiški mokiniai, mokytojai. Maloniai nustebau ir pats sau pasakiau, kad pasaulis yra kupinas netikėtumų. Be to, toks žiūrovų įvertinimas mane maloniai įkvepė. Supratau, kad kartais neverta skūstis likimu ir neverta būti nepatenkintam, jeigu turi sau nepatinkančių ir nepatogų transiencijos laiką arba neigiamą aplinkos vertinimą. Suvokiame, kad svarbiausias man – žiūrovų vertinimas, lygiai taip pat, kaip dėstytojui nėra brangesnio pripažinimo už studentų pripažinimą, o visa kita yra tik tarp kitko.

Interviu su Sigitu Parulkiu esate pasakę, kad, jeigu Jūsų laida vertinimo požiūriu ir toliau lygiuosis su popkultūros laidomis, kurios vyrauja televizijoje, tai jos dienos suskaiciuos. Ką dabar apie tai manote?

– Tai, ką aš sakiau Sigitui Parulkiui, buvo atmesta paties gyvenimo. Džiaugiuosi tuo, nes šiai laidai buvau numatęs pakankamai niūrų scenarijų. Maniau, kad Lietuvoje su vis labiau stiprėjančia popkultūra tokios laidos neturi jokios ateities.

Suklydau – laida tikrai egzistuos iki sezono galo. Ir aš beveik drįsčiau manyti, kad jos populiarumas susijęs ne su ypatingu turiniu, bet daugiau su pacia laidos intonacija, forma. Žmonės yra pasiilę pagarbaut kreipimosi į juos, normalios diskusijų atmosferos, atspindinčios visas Lietuvos kultūros sferas, kurios dabar užmirštos. Jie pavargo nuo nepagarbos ir prasto lygio atmosferos, nusibodo ir laidos, kurios primena viešo lygio orgiją, o ne diskusiją. Aš manau, kad laidos forma, kurios kiekviena akimirka byloja apie pagarbą diskusijos partneriams ir auditori-

Prof. Leonidas Donskis.

jai, ir tai, kad laida yra nepretenziinga, skirta ne išrinktųjų auditorijai, ir lemė žiūrovų palankumą.

Sakykite, kaip Jums pavyksta išlaikyti tokią ramią diskusiją. Kas tai lemia – laidos svecio pasirinkimas ar Jūsų tolerantis kasas požiūris?

– Visų pirma laidoje „Be pykčio“ vyksta savotiškas intelektualinis diazias, o ne ginčas. Juk diskusija gali reikšti ir improvizaciją. Ne visada debatai sutampa su diskusija arba dialogu. Diskusija gali būti tiesiog keitimasis nuomonėmis arba vienas kito nuomonės pratęsimas. Čia, kaip džiaze, – įdomi gera muzikinė frazė įkvėpia kažkam. Tada susiduri su kažkokia logika arba impulsu, kuris praplečia suvokimą. Taip ir mūsų laidoje – vyksta savotiškas intelektualinis diazias – žmonės girdi vienas kito žodžius. Mes stengiamės, kad laidoje neatsirastų du nesuliečiantys monologai, bet kad būtų du vienas kitą girdintys diskusijos partneriai.

Manau, tam įtakos turi ir laidos dalyvių pasirinkimas, nes yra žmonių, kurie gana savotiškai supranta pačią diskusiją. Gaila, bet dar ne visi suvokia, kad diskusija yra vertinga pati savaime, nes tai yra komunikacija – žmonių keitimasis nuomonėmis, idėjomis, o ne kolizija ar susidūrimas, kurį būtina laimėti. Diskutuojant išsirtamos įvairios nuomonės, siūloma kita alternatyva, kitoks požiūris ar aspektas.

Ramią diskusiją padeda išlaikyti ir tai, kad laidos „Be pykčio“ diskusija yra nerežisuojama. Aš labai sąžiningai drįstu pasakyti, kad kartais mes patys nežinome diskusijos baigties. Renkamės sunkesnę ir rizikingesnę kelią, dėl to kartais lėtėja laidos tempo ir ritmas. Juk nėra nieko paprastesnio, kaip surežisuoti diskusiją – paprašyti, kad vieni laidos dalyviai atkakliai kartotų vieną teoriją, o kiti kitą – tokiu bu-

monei, kuria, kaip žinia, formuoja žiniasklaidą?

– Mano nuomone, ši problema yra dar sudėtingesnė. Mano arba dar vyresnei kartai buvo lengviau. Todėl, kad sovietmečiu, kada mes augome ir formavomės, kultūra buvo vienintelis prasmingas gyvenimo prieglobstis. Tada mus visus siejo kultūra, nes prasmingas pokalbis reikėd pokalbį apie gerą knygą, rašytoją, teatrą, gerą muziką. Mes gyvenome kultūra, nes nebuvome laisvi. O dabar jauni žmonės gyvena laisvoje visuomenėje. Kad ir kokia komplikuota būtų dabartinė situacija, bet vis dėlto gyvename laisvoje šalyje, kurioje pasirinkimų labai daug. O kultūra yra tik viena iš galimybių. Žinoma, sociologinė prasme viskas yra kultūra, net tai, kaip mes kalbame ir peili. Tokiame pasaulyje, koks jis yra dabar – globaliame, sumazejusiam, galimybių yra labai daug, todėl jauniems žmonėms labai sunku atrinkti vertybes. Yra daug idomių ir gerų dalykų, ir tikrai neįsivaizduoju, kad Lietuvoje dabar dominuoja tik „kičas“. Juk yra nuostabus teatras, turime geros literatūros, šiuolaikinio meno žmonių galeriją, turime pavyzdžių, įvairių menininkų projektų. Tačiau jaunimui n lengva atsirinkti tai, kas iš tikrųjų vertinga. Ir manau, kad dėl to reikia kelti ypatingas užduotis tiek televizijai, tiek universitetams, kad padėtų jiems orientuotis ir išmokytų mąstyti kritiškai, protėji suvokiant kontekstą ir vengiant daryti skubotus sprendimus.

Ar tiesa, kad mūsų žmonės trūksta kritiško požiūrio į savo aplinką?

– Taip, tai tiesa, tačiau aš nelinkęs suabsoliutinti paties kritiško mąstymo, nes jis kartais gali peraugti į savęs priešybę arba karikatūrą. Į tokį visiškai neatsakingą visko neigimą. Bet pagarbiai kritiškas požiūris į pasaulį neturi pakaitalo. Kritiškai žvelgti, kitaip sakant, nepasitikėti išankstinėmis nei savo, nei kitų nuomonėmis, yra labai svarbus bruožas. Mums juo tikrai labai trūksta, nes mūsų universitetai šito nemoko. Jei matysite studentus, muzikantus, įdomius pašnekovus iš mazo miestelio, didmiesčio. Man tai būtų labai įdomu. Žinoma, su garsenybėmis dirbti lengviau – jos garantuoja žiūrovų dėmesį. Sugebėjimas prakalbinti žvaigždes ir parodyti jas ne jų spindesyje, bet normaliomis akimirkomis, kaip normalius žmones, taip pat reikalauja rimto darbo. Bet ir dabar, jeigu mes kviečiame į laidą žinomą žmogų, norisi kviešti tuo žmogus, kurie turi ką pasakyti, atsizvelgiant į kultūrinę bei politinę Lietuvos gyvenimą arba susiejant dabartinių su praeitimi. Mes ieškome sąsambų su laiku, su žmonėmis ir tokiu būdu mums į galvą ateina pašnekovai.

Aš tiesa, kad dabartinė karta skursta kultūriškai, nes nesugeba patys atsakyti į svarbius gyvenimo klausimus, pasiduoda masės nuomonei, kuria, kaip žinia, formuoja žiniasklaidą?

– Skirtumai labai daug, pirmiausia kultūrinė plotmė. Ne-

paissant to, kad VDU yra labai daug tarptautinių programų, jis yra nacionalinis universitetas. Tuo tarpu daugelis Amerikos universitetų yra visiškai tarptautinės įstaigos. Juose patenki į labai turtingą įvairių kultūrų aplinką. Panašūs ir britų universitetai. Švedijos arba Suomijos universitetai labiau panašūs į lietuviškus, nes jie taip pat yra nacionaliniai. Kad galėtų priimti šitokią žmonių įvairovę, universitetas turi būti pasirengęs intelektualiai, nes tai jam padeda, išryškina stipriausias jo pajėgas. Aš norėčiau palinkėti to ir VDU, kad jis kviestų įvairius žmones. Kita vertus, jeigu tu esi įdomus tarptautinei auditorijai, būsi dar įdomesnis saviems. Tai nerasyta taisyklė. Vien tik savųjų pripažinimas kartais „užmigo ant laurų“. Vadinasi, skirtumas būtų tas, kad mes šiek tiek verdame savose sultyse. Nors VDU ir yra liberalus universitetas, tačiau norėčiau palinkėti, kad jis taptų dar atviresnis pasauliui. O pagrindiniai skirtumai galbūt tokie, kad ten daug ką lemia ne tiek profesūros arba vadovybės sprendimai, kiek pacios katedros, studentų savivaldos. O tie Amerikos, D. Britanijos universitetai, kurie man patinka, yra tikri kultūros židiniai. Juose daug kamerinės muzikos, džiazo, koncertų, meno ekspozicijų. Jeigu aš galėčiau kažką siulyti VDU, tai manau, kad čia galėtų vykti gero kino peržiūros, daugiau kultūrinų diskusijų, susitikimų su menininkais, literatūros vakarų. Žinoma, akademinis gyvenimas turi būti pirmoje vietoje, bet universitetas turi būti ir kultūros židinys plačiaja prasme, gravitacijos centras, traukiantis ne tik studentiją, bet ir kitus žmones.

Žiniasklaida paskelbė, kad STT imsis kovos prieš nesąžiningus studentus. Kaip manote, ar tai logiška? Ar nereikėtų keisti studentų mąstymo, o ne imtis kažkokių drastiškų priemonių?

– Tai iš tiesų absurdiška. Aš kategoriškai būčiau prieš, kad būtų kurioji specialioji tarnyba kištų nosį į akademinę instituciją. Tai yra ne jų reikalas. Rektorių vietoje aš būtinai protestuočiau ir neleistu tokių dalykų. Tai yra dėstytojų ir studentų santykių problema. Pagaliau tai yra siaubingas akademinės institucijos išniekinimas – leisti, kad jėgos struktūra dalyvautų sprendžiant tokią problemą. Šiuo atveju galima tik apeliuoti į žmogaus sąžinę ir jo savimonę.

Aš taip pat netoleruoju nusirašėjimo, juk dėstydamas aš visu savo darbu ir visa savo laikysena demonstruoju pagarbą studentams, o nusirašėjimas arba panašių triukų darymas, naudojant „copy – paste“ funkcijas, rašant darbą, tai yra nepagarba ne tik man, bet ir savo studijoms. Todėl aš visada pasistengiu sugėdinti žmogų, bet jo nebaudžiu, nes netikiu drastiškais metodais, bet tikiu gėdos jausmu ir žmogaus sąžine. Galbūt tas žmogus niekada daugiau to nedarys. Baudimas niekada nieko neišmoko, svarbiausia, kad žmogus suvoktų, jog suklydo ir daugiau niekada to nedarytų.

Esate filosofijos katedros vedėjas, rašytojas, televizijos laidos vedėjas, kuri šių jums yra svarbiausia?

– Man svarbios visos veiklos, tačiau esu laimingas rašydamas, nes aš – kūrybos žmogus, bet, jeigu vien tik rašytiau ir nedėstyčiau, man truktų dėstyti. Aš myliu studentus ir mėgstu pedagoginį darbą. Todėl universitetas yra ta vieta, kur aš viską galiu suderinti. Jeigu nebendradiauju su studentais ir net jeigu jiems retkarčiais gitarą nepagročiau, daug ką prarasiau. Bendrauti su jaunais žmonėmis reikia jau vien dėl to, kad suprastum aplinką, kurioje gyveni, priešingu atveju ta aplinka neatspindi paties gyvenimo.

Europos komisijos kampanija „Už įvairovę prieš diskriminaciją“ išrinko Jus įvairovės ambasadoriumi, sakykite, ar lengva šiaandieninėje visuomenėje išlikti tolerantis kas?

– Būti tolerantis kas nėra lengva ir, matyt, niekada nebus tam tinkamo laiko. Tolerancija nėra vien tik gebėjimas priimti visų nuomones arba neutralus reagavimas. Tolerancija yra suvokimas, kad žmonija yra be galo įvairi, ir sugebėjimas atsiųsti pagundai klasifikuoti žmones kaip gyvūnus. Tai tikrai labai nelengva, nes gerbi skirtumus yra beveik aristokratizmo reikalaujantis dalykas. Tam reikia didelio dvasinio darbo, nes tolerancija reikalauja labai didelių pastangų, žinoma, jeigu mes jos nepainiojame su abejingumu arba su paprasčiausiu mandagiu oportunizmu.

O kur yra ta riba tarp tolerancijos ir abejingumo?

– Tolerancija pabrėžia įsipareigojimą vertybėms, o abejingumas yra ne kas kita, kaip sugebėjimas išvengti konfliktų arba kolizijos, nereaguojuant į nieką rimtai. Tolerantis kas žmogus suvokia, kad ir kitos vertybės gali būti labai svarbios, ir jis mėgina tas vertybes suprasti, žinoma, neišsivadėdamas savųjų.

Kas dabar artimiausiuose profesoriaus Leonido Donskio planuose?

– Aš dar niekada negyvenau tokio intensyvaus gyvenimo kaip dabar, gal todėl anksčiau man būdavo kur kas lengviau prognozuoti ateitį, nes tada žinojau, kad mano planai tikrai bus realizuoti. Šiuo metu suplanuoju vieną, įvyksta visai kas kita. Todėl sunku pasakyti, kurie iš mano planų yra ilgalaikiai, o kurie – trumpalaikiai. Kartais pats gyvenimas viską koreguoja. Bet pagrindiniai mano planai būtų tokie – stengtis kaip galima geriau dirbti savo darbą, kaip galima geriau dėstyti, rašyti, kaip galima įdomiau kurti laidą, o kas bus ateityje – žiūrėsime. Bet dabar tikrai žinau, kad ketinu mažiau keliauti ir daugiau dirbti Lietuvoje.

TURINYS

Pokalbis su prof. Leonidu Donskiu.

Poetės L. Šimkutės sekmė Australijoje. Laiškas iš Terra incognita Australis.

Lietuvių operos darbai. Mėlynžmogiai ir teatras. Kaktusas.

Leidiniai.

LIDIJA ŠIMKUTĖ

SUGRIŽTU
iš kur esu kilusi
apleista ir vėl atrasta
po permatomu dangumi

einu palei upę
atsisakiusių verkti

ji tiesiasi per laiko
išniokiotą peizažą
ir peiliais perkirstą aušrą

brendu rasota žole
vėjui kalant mano basas kojas

delnai atsiveria gnaužiasi

einu uolėta upės vaga
surinkus akmenėlius

paleidžiu tekantion srovėn

MANO MOTINA
sėdi
ir stebi

raudonus eukaliptus prie upelio
praėivius su šunimis
prieš daugelį metų
sodintas rožes ir krūmus

ji linkteli galvą

korelos klykia
kukabaros kvatojasi

ji girdi

lakštingalos giesmę
savo gimtąjam kaime

MIESTO AKYS

keičia spalvas ir formą

išplautas dangus rengia
plynus stogus

diena praryja sapną

VILNIAUS UŽUPIO

sienos šnabžda

už posūkio tykoja
voratinkliai

ir gėlės žydi
vandens nuotakose

tarsi sapnas gimęs iš alkių

EUKALIPTAI

meta kamienu žievę

žiedadulkės skleidžia rūką
ant rasų stalo

rytmečio gėlės raizgo
stulpus ir tvorą

klausančios medžių aido

hortenzijos ir agapanτος
stiebiasi stebuklingoj šviesoj

atgimsta mano oda

NAKTIS

blizgančiais dantimis
įkando menuliui

violetiniam danguje

STINGTIAR IŠTIRPTI

įrėžta akmenyse

sulaužyti ar sulenkinti
aidėjo medžiuose

tekėti ar deginti
sukosi galvoj

gyvenimo ratas
mirusiųjų medis

Lidijos Šimkutės sėkmė Australijoje

IMELDA VEDRICKAITĖ

Džiugi žinia iš Australijos pasiekė poezijos skaitytoją: vienas Lidijos Šimkutės eilėraščių iš jos naujausiojo poezijos rinkinio *Vėjo žvilgesys* (2003) buvo išrinktas vienu geriausiu nuo 2000 metų australų eilėraščių Ketvirtajame Australijos poezijos festivalyje, rengiamame Australijos poetų sąjungos. Šio festivalio tikslas – sugyventi australų susidomėjimą šiuolaikine savo šalies poezija.

Tarp geriausių 2004 metais pripažintų australų poetų – Adam Aitken, Jordie Albison, Bruce Beaver, Les Murray ir John Tranter, kurių eilėraščiai pretendoja į „Tūkstantmečio eilėraščio“ titulą, – įrašyta lietuvių ir anglų kalba kurianti Lidija Šimkutė bei jos eilėraštis „Mano tėvas“ („My father“). Australijos Nacionalinis radijas ABC programoje „Meno popietė“ transliuos aktorių skaitymus poezijos festivalio geriausias išrinktus eilėraščius, tarp jų ir minėtą Lidijos Šimkutės eilėraščių, kurį festivalio vertinimo komisijai rekomendavo žymus australų poetas ir kritikas Michael Sharkey.

Lidija Šimkutė, poezijos rinkinių *Antrasis ilgesys* (1978, JAV), *Prisiminimų inkarai* (1982, JAV), *Vėjas ir šaknys* (1991, Lietuva), *Tylos erdvės. Spaces of Silence* (1999, Lietuva), *Weisse Schatten. White Shadows* (2000, Austrija), *The Sun Paints a Sash* (2000, JAV), *Iš toli ir arti. Žbaleka ir bliska* (2003, Lenkija) autorė, garsėja minimalistinės formos meiš-

tryste ir savitišku estetizmo siekiu. Poetės eilės spausdinamos ne tik Lietuvoje ir Australijoje, jos yra verstos į 9 užsienio kalbas: japonų, makedonietų, ispanų, italų, vokiečių, lenkų, arabų, ukrainiečių, latvių. Naujausia poezijos knyga *Vėjo žvilgesys. Wind Sheen* (2003, Lietuva) dar kartą paliudija poetės gebėjimą išgryninti asmenines patirtis iki mitinių universalijų.

MANO TĖVAS

atsikėlė savo karste

sakydamas tai gali būti tavo
karstas ateinančiais metais

nusbodo man čia
tarė jis

apačioj tik vanduo
viršuj alkanos dulksės

jis palenkė galvą

degtuko šviesoj

nebemačiau savęs

ar ko kito

Poetas M. Sharkey „Tūkstantmečio eilėraščio“ titului pasirinktame L. Šimkutės eilėraštyje „Mano tėvas“ greičiausiai bus įvertinęs nepaprastai intymų priartėjimą prie vietos didžiųjų gyvenimo paslapčių – mirties paslapties, neleidžiančios sau primesti jokios mums žinomos patirties formos, o visgi... eilėraštis, kurio pamatus grūndžia poetės

sapno/vizijos vaizdinys, įstengia užčiuopti kone nepagaunamą gyvybės ir mirties jungtį. Šio eilėraščio, kaip ir viso tomelio (beje ir ankstesniojo – *Tylos erdvės*) eilėraščių kompozicinis principas – atsikvėpavimas pavadinimo, kaip autoriaus ir skaitytojo tarpininko (eilėraščio idėjos, o greičiau jos autorinės interpretacijos, pabrėžimo), ir jį paversti labiau integruota eilėraščio teksto dalimi. Tokiu būdu autorė išgauna ypatingą artumo, čia ir dabar vykstančios misterijos efektą, atidengdama eilėraščio sakomą pasaulio intymybę. Vos kelios eilutės ima betarpiškai apeliuoti į slapčiausią kiekvieno skaitytojo patirtį: nenutrūkstanti ryšis su tėvu (protėviais), su savo kūno pradžia ir dvasios tapatybe. Nuo *Odisejos* žinomas pokalbio su mirusiais protėviais motyvas iššyla staiga: tarsi atsiveria karsto, kuriame prisiekta miręs tėvas, scena. Tik pokalbį čia pradeda ne gyvasis keliautojas, o mirusysis. Tai mirtis kreipiasi į gyvenimą, kalbina jį ir palieka jam viltingą šviesos blyksnį: mirties zonoje įmanoma keliauti toliau, užleidžiant karstą savo palikuonims. Pasitraukusiojo realybė užgožia gyvųjų pasaulį, joje nebeįmanoma „veido veidui“ būsena, kaip nebeįmanomas ir pats pokalbis. Eilėraštyje „Mano tėvas“ skaitome: – „jis palenkė galvą / degtuko šviesoj / nebemačiau savęs / ar ko kito“.

Poetas M. Sharkey „Tūkstantmečio eilėraščio“ titului pasirinktame L. Šimkutės eilėraštyje „Mano tėvas“ greičiausiai bus įvertinęs nepaprastai intymų priartėjimą prie vietos didžiųjų gyvenimo paslapčių – mirties paslapties, neleidžiančios sau primesti jokios mums žinomos patirties formos, o visgi... eilėraštis, kurio pamatus grūndžia poetės

si padaugina veidrodiniais atspindžiais:

DIENA APGAUBTA

lietumi

kai daiktų
šešėliai virpa

veidas aidi veidą
sienos tampa veidrodžiais

Gyvieji nebesugeba užtikrinti prasmingo pokalbio, nes nebelieka „veido artumo“, o E. Levinas žodžiais tariant, veido artumas juk yra „prasmes gimimas“.

Tėvas tampa ne pokalbio dalyviu – jis perspėja dėl artėjanties mirties, yra testamentas skelbėjas, ne „kūno“, o „dvasios“ draugas, kuris prisiima mirties šauklio, *nuncius mortis* vaidmenį (Ph. Aries. Nudienos pasaulis, slepiantis mirtį, ją traktuodamas kaip ligą, kažką ką galima atsaukti, palieka savo pėdsakus ir šiame eilėraštyje: amžinybės ir laikinumo sankirta, į gyvenimą, kalbina jį ir palieka jam viltingą šviesos blyksnį: mirties zonoje įmanoma keliauti toliau, užleidžiant karstą savo palikuonims. Pasitraukusiojo realybė užgožia gyvųjų pasaulį, joje nebeįmanoma „veido veidui“ būsena, kaip nebeįmanomas ir pats pokalbis. Eilėraštyje „Mano tėvas“ skaitome: – „jis palenkė galvą / degtuko šviesoj / nebemačiau savęs / ar ko kito“.

(Dr. I. Vedrickaitė dirba Lietuvos tautosakos institute, Vilniuje. Straipsnis spausdintas *Literatūra ir menas* 2004.9.17). Apie poetę Lidiją Šimkutę daugiau sužinoti galima internete: www.ace.net.au/lidija

Laiškas apie graiką Ptolemy, anglą James Cook ir Terra Australis incognita

NIJOLĖ JANKUTĖ

Nors kaimynai vadina mane „ex-amerikiete“ arba „new Ausie“, bet jaučiuosi turistė, kuri nori eiti, važiuoti, žiūrėti, matyti. O ką pamatyti, ką apžiūrėti čia, vien tik Lietuvos sodybos apylinkėse, be galo daug.

Nesenai geri kaimynai nusivėžė mane į Kurnell pusiasalį. Tai istorinė vieta, ne tik Naujosios Valijos (New South Wales), bet visos Australijos, nes čia 1770 m. balandžio mėn. kapitonas James Cook, atplaukęs „Endeavour“ burlaiviu, išsikėlė į šią pakrantę, įrikiuodamas seniausiąjį žemyną į to meto naujausius žemėlapius atradimus. Nepaisant, kad keliautojas Abel Tasman 1642 m. atrado Naująją Zelandiją, o kiti olandų navigatoriai Australijos pakraščius buvo įlanke anksčiau, žemyno tyrinėjimai ir kolonizacija prasidėjo su kpt. Cook kelione aplink pasaulį 1768–1771 m.

Ši istorinė kelionė užpildė „baltąsias dėmes“ to meto žemėlapiuose, nes kpt. Cook išaiškino, kad N. Zelandiją sudaro ne viena, bet dvi salos, išbraižė žemėlapius rytinių Australijos pakraščių ir buvo pirmas europietis, įžengęs į Havajus (kur, deja, ir žuvo nuo čiabuvių ginklo). Po 18 m. šias pakrantes vėl aplankė Anglijos laivynas kpt. Arthur Phillip ir, nutaręs, kad didžioji Botany Bay įlanka nėra patogi vieta naujakuriams, pirmąją britų koloniją įsteigė šiek tiek toliau į šiaurę, uždaresnės įlankos Sydney Cove pakrantėje. Dabar čia išaugo milžinas Sydney

miestas; čia ant Bennelong iškyšulio stovi, savo spindinčias bonias, kaip bures iškėlę, garsieji Operos rūmai.

Grįžtant į Kurnell pusiasalį – kpt. Cook ir „Endeavour“ jūreivių aplankyti pakraščiai labai gražiai sutvarkyti, įvairios vietos atitinkamai pažymėtos paminklais, atminimo lentomis, užrašais.

Ši pakrantė (100 hektarų) 1899 m. buvo paskelbta, kpt. Cook ir jo laivo igulos atminimui, pirmąją istorine Australijos vieta. Dabar ji priklauso Botany Bay valstybiniam parkui.

Paminklų takas (Monument Track) vingiuoja įlankos pakraščiu. Atoslūgio metu prie pat

Išbraižyk pakrančių žemėlapius, rink gyvūnijos pavyzdžius, stebėk vietinius gyventojus ir su jų pritarimu, užimk tą kraštą Britanijai

kranto matyti korėtos, aktytos, duobėtos uolos, tartum šveicariški sūriai. Kiekviena jų duobė ir duobutė pilna sūraus, šilto vandens ir perlais blizguliuojančių kiautių. Takas apsidintas čia visur puikiai augančiomis Norfolk pušimis. Tai iš tikrųjų karališkas medis, labiau panašus į Šimonio iliustracijas užburtoms pasakoms, negu į bet kokias pušis. Prie šio tako stovi ir paminklai: obelis kpt. Cook, paminklai botanikams Sir Joseph Banks ir dr. Daniel Solander. Atminimo lenta – čia mirusiam jūreiviui (able bodied seaman) Forby Sutherland jo vardo iškišuly.

Toliau nuo pakrantės – plačiai skerciojasi kažkokios figūrūšies milžinai lapuočiai ir susikūrinę, negražumu gražūs, Banksia medžiai, pavadinti botaniko Banks vardu. Ir turistai, ir vietiniai piknikauja – užkandžiauja, pasklidę po plačias pievas.

Viduryje šios vadinamos kpt. Cook išsikėlimo vietos stovi nedidelis muziejus – informacijos centras (Discovery Center). Jame veikia nuolatinės parodos: „Kpt. Cook 8 dienų nuotykiai, tyrinėjant Botany Bay pakrantes“ ir „Wetlands Reflections“ apie netoliese esantį Towera iškyšulio draustinį paukščiams. Be to, čia užtekinai ir suvenyrų: atvirukų, žemėlapių,

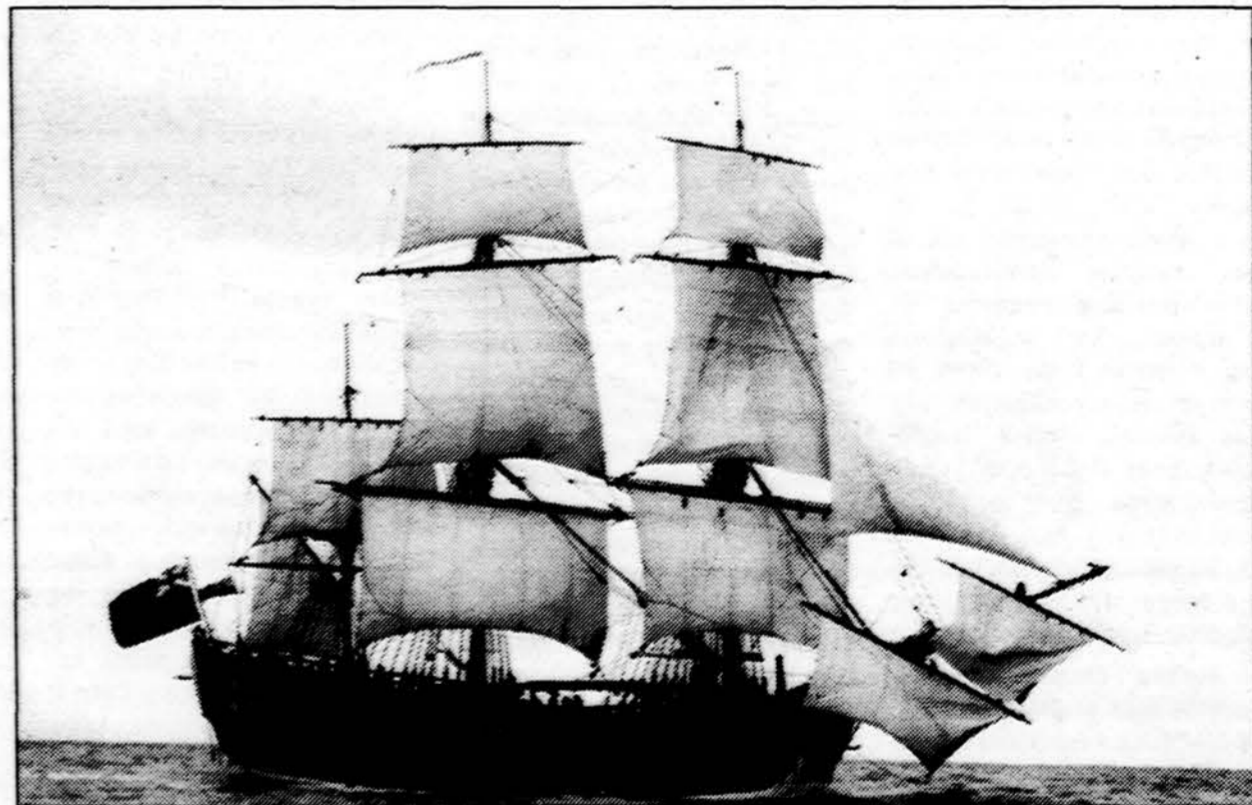
ištraukų iš kpt. Cook dienoraščio ir nemažai įdomių knygų. Bet patys įdomiausi faktai ne tiek apie šią istorinę vietą, kiek apie visą, tuo metu labai išlapintą, kpt. Cook kelionę. Tos kelionės istorija tokia: Viduryje 18 a. drąstūs ir lazdūs britai, kolonizavę Š. Ameriką, Karibų salas ir nemažai Indijos, atkreipė dėmesį į Ramųjį vandenyną, ieškodami naujų kelių prekybai. Anglų lordai, admiralai, geografai ir mokslininkai susidomėjo graikų astronomo Ptolemy (gyvenusio prieš 1600 metų) hipoteze apie didžiulį žemyną mūsų žė-

mės pietuose, anot Ptolemy, „būtiną planetos pusiausvyrai“. Tas paslaptingas žemynas jau senovėje buvo vadinamas „Terra Australis Incognita“. Britai nutarė toliau išbandyti, juos visad lydėjusią naujų žemių kolonizavimo laimę, ši kartą visai slaptai!

Pasitaikė gera proga „Terra Australis“ ieškojimui. 1768 metais buvo Veneros pro Saulę praėjimo (transit) laikas, ir Europos astronomai sujudo tą dangišką spektaklį pamatyti. Patogiausia stebėjimo vieta – britų atrastoji Tahiti sala. Taigi, Britanijos Karališkoji draugija suplanavo ten siųsti laivą su mokslininkais ir astronomijos priedangoje, pradėt to paslaptingo žemyno ieškojimą.

Šiai ypatingai kelionei laimė ir garbė teko jaunam, neturtin-gos kilmės James Cook, patyrusiam laivininkystėje, dirbant anglis vežiojančiuose laivuose. Jis buvo pakeltas į leitenanto laipsnį ir paskirtas kapitonu suremontuoto, 368 tonų burlaivio vardu „Jo Karališkos Didybės Endeavour“.

Prieš išplaukiant į šią lemtingą kelionę kpt. Cook gavo iš Britanijos admiralteto specialų užantspauduotą laišką – „labai slaptai“ – su įsakymu jį atidaryti tik išvykus iš Tahiti. Tame laiške buvo įsakymas plaukti į pietus iki 40 paralelės ir ten paieškoti „Continent or Land of great Extent“. Tokį žemyną suradus, – toliau aiškino slaptas laiškas, – išbraižyk pakrančių žemėlapius, rink gyvūnijos pa-

Kpt. Cook burlaivio „Endeavour“ replika, pastatyta pagal to laivo matus ir tonazą. Projektas kainavo 16 mln. dol. darbas truko 6 metus.

Gražiosios Norfolk pušys, Australijos pakrančių puoškė. Čikagoje šios „pušėlės“ yra tik kambariniai augalai – net neišvaizdavau, kad jos tokios didingos gamtoje užaugo.

Kaktusas

ROBERTAS KETURAKIS

Ji ilgai sirgo. Gulėjo lovelėje prie galinės sienos, apmuštos šviesiais žalsvais apmušalais su smulkiažiedžių melsvų gėlyčių puokšėmis. Dešinėje švietė aukštas staciakampis langas, rėmų kryžmėmis padalintas į aštuonis kvadratus.

Už lango bangavo senamiesčio stogai — patamsėjusių, kerpių apėjusių murzinais rausvų čerpių, rudžių edamos skardos, pilko šiferio. Tarp jų kilo senų medžių viršūnės, škart žalagano nuo ką tik iš pumpurų išsiveržusių švelnių, lipnių lapelių.

Namuos tvyrojo tyla. Paskui laikrodžių išmušė vienuoliktą. Senelė iš bažnytelės žadėjo sugrįžti dvyliktą. Išleidama užsuko pasiteirauti, ko norinti, kad vienai nebūtų liudna. Ji paprašė, kad senelė atneštų iš savo kambario pražudusių kreivų, spygliuotų kaktusų. Trys balti žiedai švietė šio rūstaus augalo šonuose, ir jai norėjosi ilgai į juos žiūrėti.

Senelė mergaitės prašymą išpildė. Kaktusą ji pastatė ant placios palangės, prieš tai padėjusi rudą keraminę lėkštelę. Žiedus atsuko į jos pusę. Ji padėjo kaktusą ant pirštų galelių ir sustojo galvagalvyje.

Jai norėjosi bristi per karštą dykumą, basomis kojomis užgauti švelnų smėlio garankštę, iš po delno žiūrėti į tolimoje dunksančius juodus kalnus, kurių papėdėje tikriausiai augo kaktusai — šito, žydinčio ant palangės, seserys ir broliai.

— Senelė, kaktusas šypsoi, — tyliai tarė mergaitė.

— Gėlė visados šypsoi šviesioms akims, — paaiškino senelė.

Mergaitė kurį laiką stebėjo, kaip senelė švelniai sulenktais pirštais palietė kaktusą — lyg padrašinama ji naujoje vietoje, nubraukė nuo palangės į delną vos įmatomus trupinėlius, kepštelėjo ant staliuko, pristumto prie mergaitės lovos, rūgiagėlėm išsiuvinėtą staltieselę, palietė jos gelsvą plaštaką, guolinčią ant lovatiesės, išsitiesė, viską nužvelgė giliom rudom akim.

— Tai jau eisiu. Grįšiu po valandėlės su lauktuvėm — ne nuobodžiauk ir neliūdėk.

Girdėjo, kaip ji užrakino

prieškambario duris, lėtai leidosi laiptais.

Ir vėl tvyrojo tyla. Kaktuso žiedai kvepėjo karšta saule ir karštu vėju. Tai buvo dykumų ilgesys. Mergaitė išvaizdavo gelsvo smėlio gubrius, karštą baltą saulę, mažas šešėlių dėmes, vos įmatomas oro mirgėjime.

Liūdesys įėjo ant pirštų galelių ir sustojo galvagalvyje.

Jai norėjosi bristi per karštą dykumą, basomis kojomis užgauti švelnų smėlio garankštę, iš po delno žiūrėti į tolimoje dunksančius juodus kalnus, kurių papėdėje tikriausiai augo kaktusai — šito, žydinčio ant palangės, seserys ir broliai.

— Senelė, kaktusas šypsoi, — tyliai tarė mergaitė.

— Gėlė visados šypsoi šviesioms akims, — paaiškino senelė.

Mergaitė kurį laiką stebėjo, kaip senelė švelniai sulenktais pirštais palietė kaktusą — lyg padrašinama ji naujoje vietoje, nubraukė nuo palangės į delną vos įmatomus trupinėlius, kepštelėjo ant staliuko, pristumto prie mergaitės lovos, rūgiagėlėm išsiuvinėtą staltieselę, palietė jos gelsvą plaštaką, guolinčią ant lovatiesės, išsitiesė, viską nužvelgė giliom rudom akim.

— Tai jau eisiu. Grįšiu po valandėlės su lauktuvėm — ne nuobodžiauk ir neliūdėk.

Girdėjo, kaip ji užrakino

Ten, kur jie prigludo, pakilo dideli pumpurai ir neskubėdami atsivėrė. Žiedų šilkinėje gelmėje taip pat glūdėjo auksiniai debesėliai.

Mergaitė nusijuokė ir suplojo delneliais:

— Ačiū tau, ačiū tau, ačiū tau!

Liūdesys tapo liūdesiuku ir ištirpo.

Saulės spinduliai smigo pro lango stiklą, žiro mažutėmis kibirkštelėmis, pasiekė grindis, tiško iki lubų, kur mirguliuo kristoliniai atspindžiai.

O jeigu visus žiedus pasiimčiau sau, — pagalvojo mergaitė, — du išsegčiau į plaukus, du prie megztuko kišenaitės, vieną laikyčiau rankoje — būčiau kaip princesė...

Vos tik šita mintis šmestelėjo, lyg užkludus kregždė, žiedai emė tamsėti, užgeso jų sidabriškos šyvtėjimas, dingo auksinių dulkių debesėliai.

Dar po akimirks žiedai pajudo lyg lytželei liepsnos ir nukrito.

Ji girdėjo, kaip jie skaudžiai atsimušė į palangę. Taip skaudžiai, kad net susopo visą kūną.

Mergaitė buvo maža ir sirgo. Ji dar nedaug ką suprato. Bet užaugo ir supras. Tada ši pasaka turės kitą pabaigą.

Lietuvių operos darbai bei užmojai

IUOZAS KONČIUS

Metinis vajuos pokylis su rupestingai muzikos vadovo Alvydo Vasaitis paruošta menine programa, kurioje buvo atliktas publiką žavėjęs C. Orff muzikinis kūrinys „Carmina Burana“, — jau praeityje. Po švenčių atotrūkio, Lietuvių operos vadovai visom žėgom žiobi ir šių metų spektaklio, P. Mascagni „Cavalleria Rusticana“ operos paruošiamuosius darbus. Laikas bėga nepaprastai greitai. Chorą dabar įtemptai repetuoja penktadieniais ir sekmadieniais. Matant šį intensyvų spektakliui pasiruošimą, paprašėme pasidalinti mintimis apie šioms metams parinktą operą bei jos atlikėjus.

— Lietuvių operos lankytojų būtu įdomu išgirsti, kodėl šiais metais buvo pasirinkta „Cavalleria Rusticana“?
— Čikagos Lietuvių operos chorai jau artėja didelė šventė, tai 50 metų jubiliejus. Čikagos Lietuvių opera yra vienintelė etninė operos grupė Amerikoje. Juo labiau, kad labai mažiaj menos ansambliu (net ir verslo bendrovė) sulaukia 50 metų sukakties. Norint pasiruošti tokiam iškiliam šventei, reikalingi įvairūs išteklių (finansiniai, moraliniai ir t.t.). Tuo pačiu norisi publikai pateikti veikalą ir šiais 49-tais metais, kuris ne tik praturtina ar pradžiugina eilinio sekmadienio popietę, bet palieka gilesnį įspūdį bei alegorišią kasdieniam gyvenimui.

„Cavalleria Rusticana“ kaip tik ir yra tokia opera. Joje apstu gražaus dainavimo chorai ir solistams, dekoracijų reikalauja mažiau, solistų skaičius yra mažas ir simfoninio orkestro sudėtis atitinka mūsų poreikiams. Antra vertus, ši opera yra trumpesnė (2 valandos), tad reikalaus mažiau orkestrinių repetacijų, atlikti veikalą profesionaliu lygiu. Tuo būdu išvengsime deficito. Toksai apgalvojimas privedė mus prie sprendimo statyti šią operą. Tarp kitko, Lietuvoje „Cavalleria Rusticana“ (ištarimas „kavalerija rustikana“) yra vadinama „Kaimo garbė“. Tačiau lietuviškas pavadinimas (su tuo sutinka ir Lietuvoje) ne visai atitinka tikrajai pavadinimo prasmę. Reikia pagaminti operą, kad suprastum šią „plonybę“.

Muz. Alvydas Vasaitis.

— Publika visada geria puikiai paruošto operos choro dainavimu, o kaip šiais metais, ar bus kur pasireikšti chorui?

— „Cavalleria Rusticana“ veiksmai vyksta Velykų dieną. Tai pabrėžti, kompozitorius Pietro Mascagni yra sukūręs vieną gražiausių chorų operinių momentų. Pirmojoje scenoje girdėsite šį chorą, kuris prasideda su tekstu „Regina coeli“ (dainuojamas lotyniškai, pagal ekleziastinį tarimą). Žinoma, daug puikaus chorinio dainavimo yra ir prieš, ir po (pvz., Alfio chorinė daina, išgertuvių daina), bet šis choras ypač išskirtinas, kadangi Velykų šventė Čikagoje bus neseniai praėjusi. Tai bus žiūrovams momentas prisiminti ir apmąstyti Velykų reikšmę.

— Idomu būtų išgirsti ir apie spektaklyje dalyvaujancius solistus. Ką šiais metais išvysime iš Lietuvos, o taip pat, ką girdėsime iš vietinių solistų?

— Turėsime progos išgirsti tenorą Vytautą Kurnicką, barytoną Eugeniją Vasilevskį ir kontraltą Laimą Domikaitę — visi pirmą kartą Čikagoje. Mūsų vietiniai solistai bus Nida Grigalavičiūtė ir Genovaitė Bigenytė. Kaip ir praeityje, kartu atvažiuoja puikus rezisierius Eligijus Domarkas. Žinoma, kartu dalyvauja mūsų nuolatiniai chormeisteriai Jurga Grabliauskienė bei Mani-girdas Motekaitis (koncertmeisteris). Visi kviešti atlikti pasizymi aukščiausio profesinio lygio vokaliniais bei artistiniais gabumais. Kalbant apie Čikagos Lietuvių operą, negalima nepaminti ir ansamblio val-

dybos (pirmininkas Vaclovas Momkus), kurios rankose yra sutelktas visas pastatymo administracinis darbas, be kurio būtų neįmanomi šių spektaklių pastatymai.

— Žvelgiant į ateitį kaip žinia, ateinančiais metais ČLO minės savo 50-ies metų veiklos sukaktį. Gal galėtumėte pasidalinti mintimis ir apie šią ypatingą sukaktį? Iš Lietuvių operos lankytojų girdėti, jog daugelis pageidautų, kad šia ypatinga proga būtų statoma lietuvių kompozitoriaus ar bent lietuviško turinio opera. Kuria linkme krypta Jūs, kaip meno vadov, valdybos bei operos narių nuomonės?

— Nėra abejonių, kad geriausia opera būtų lietuviška tema. Dar svarbiau yra, kad būtų lietuvis kompozitorius. Prie to, norisi, kad opera paliktų didelį šventišką orumą ir įspūdį bei prisiminimą to 50 jubiliejaus. Tokia opera yra kompozitoriaus Vytauto Klovos „Pilenai“. Yra ir kitų lietuviškų operų, bet „Pilenai“ tiesiog žiba ir atspindi lietuvišką ryšą, nuolatinį laisvės troškimą, tuo pačiu paryskina mūsų visų lietuvišką nusiteikimą. Pas mus ši opera buvo statyta labai seniai, bet buvo tik vienas spektaklis. Net ir amerikiečių žiūrovų, ir orkestrantų pasisakymai po buvusio spektaklio buvo ypač teigiami, išreiškiantys nuostabą ir susižavėjimą, kad lietuviška opera tokia graži ir muzikiniai idomi. Toks žavus ir įspūdingas veikalas reikalauja daugiau spektaklių. Publika turėtų tiesiog veržtis ir užpildyti pilnutėlę salę pamatyti šią operą. Taigi, Vytauto Klovos „Pilenai“ pastato ateinančią 50 metų šventę atitinkamame kilnumo lygyje.

Nuoširdžiai dėkojame ČLO meno vadovui maestro A. Vasaitiui už pasidalijimą mintimis apie šį pavasarį, sekmadienį, balandžio 24 d., statomą P. Mascagni „Cavalleria Rusticana“ operą, o taip pat ir apie ateinančiais metais įvyksiančią Lietuvių operos svarbią sukaktį.

(Daugiau informacijos apie Lietuvių operą galima rasti internete www.lithoperachicago.org)

Mėlyni veidai posmoderniame Vakarų kultūros triukšme

MONIKA BONČKUTĖ

Europiečiams, nusprendusiems apsilankyti teatre Amerikoje, gali būti gana keblu susivokti ir nuspręsti, kur ir ką verta pamatyti, kaip pasirinkti. Jei Europoje iš esmės vyrauja dvi pamatinės teatro tradicijos — britiškoji ir rusiškoji — tai Amerikoje galima konstatuoti įvairiausių tradicijų ir žanrų mišinį, kurio kilmė dažnai nustatyti nėra lengva.

Europoje pastaraisiais dešimtmėčiais pastebimos tendencijos tobulinti ir iš esmės modernizuoti esamas teatro formas, vis dėlto dažniausiai išlaikant ribą tarp elitinio ir pop-teatro. Todėl elitinis teatras Europoje yra drąsesnis, novatoriškesnis ir eksperimentiškesnis (JAV konvencinis teatras yra labiau sustabarėjęs, čia svarbiausia yra verbalinė išraiškos priemonė, realistiškas scenografija ir pan.). Kita vertus, Amerikoje daug daugiau įvairiausių nepriklausomų teatrų sambūrių, kurie daug drąsiau išeina už vieno žanro ribų, ir dažniausiai tai sąlygoja ne-

išpareigojimas konkrečiai žmonių grupei, ypač jei tai susiję vadinamuoju elitu ar pop-elitine kultūrų ribomis.

Neabejotinai tik JAV galėjo atsirasti toks reiškinys kaip „Blue Man Group“, jau beveik du dešimtmečius stebinantis didžiųjų Amerikos miestų žiūrovus. 1987 m. trys draugai — Matt Goldman, Phil Stanton ir Chris Wink — pradėjo sekmadieninius vaidinimus savo namuose. Pirmieji žiūrovai, kurie dažnai gyvai ištraukdavo ir veiksma, buvo trijulės draugai ir pažįstami. Jau 1991 m. „Astor Place Theater“ New York pradėjo rodyti trijų draugų sukurtą vaidinimą, pasivadinę „Blue Man Group“. Netrukus teatro padaliniai įsikūrė Boston, Čikagoje ir Las Vegas, o praėjusiais metais emė veikti pirmasis „Blue Man Group“ teatras Europoje. Berlyne „Theater am Potsdamer Platz“ atidaryta 1,800 žiūrovų talpi salė, kurioje reguliariai pasirodymus rengia iš vietinių

aktorių atrinkti „mėlynažmogiai“.

Nusakyti, kas vis dėlto yra „Blue Man Group“, nėra lengva. Teatro kritikai iki šiol lauko galvas ir dažnai nenoriai komentuoja šių vaikinių pasirodymus, nors nemažai šiuolaikinio teatro žinovų juos liaupsina. Kiti, tiesa, „Blue Man Group“ teatrą vadina pavojingu balansavimu ant „teatro ir šlamšto“ ribos, „nepavykusiais meno bandymais“ ir pažymi, kad jų pasirodymas yra „visa tai, ko įprastai nesitikite, rengdamiesi praleisti vakarą teatre“.

„Blue Man Group“ fenomeno esmė — nepaprastas populiarumas. Jų gerbėjai — pačių įvairiausių profesijų, amžiaus grupių bei skirtingo išsilavinimo žmonės. Prie įėjimo į grupės pasirodymą galite sutikti universiteto profesorius, mokyklos mokytoja, autobusų vairuotoja, studentą, jaunų porų, pensininkų ir, kas šiaip jau neįprasta, paauglių, atėjusių pasižiūrėti „mėlynažmogių“ kartu su savo tėvais. Kas dar labiau stebina, kad nemaža dalis šios margos publikos ateina trečią, penktą ar net septintą kartą. Tokia publikos ištikimybė dar labiau vertia atkreipti dėmesį, žinant tai, kad bilietai į „Blue Man Group“ pasirodymą svyruoja tarp 40–60 dolerių, o pagrindiniai jų vaidinimo elementai bei išraiškos priemonės mažai kinta. Grupės pasirodymai toli gražu nėra spektakliai tradicine šio žodžio prasme, todėl repertuaro klausimas jų atveju iš viso nekyla, nes nėra jokios pjesės ar kūrinio, kuris būtų vaidinamas.

Visų pirma, „Blue Man Group“ yra trys plikagalviai vyrai, galvas bei rankas nusigriuvę kobalto mėlynumo spalva. Scenoje jie nekalba ir nerodo jokių emocijų, todėl vadinti pantomima jų pasirodymus būtų netiksalu. Kaip sako teatro grupės įkūrėjas ir vyriausiasis rezisierius M. Goldman, trys aktoriai yra vienos būtybės įsikūnijimai. „Blue Man“ yra belytis,

nenusakomo amžiaus, socialinės padėties ar profesijos žmonas. Visi „Blue Man Group“ aktoriai griežtai neigia, kad mėlyna spalva yra kuria nors prasme simbolinė. Pasak jį, tai daugiau techninis sprendimas: mėlynos spalvos bei rankos padeda pasiekti norimą efektą, t. y. paslepia bet kokias aktoriaus emocijas, tačiau patį scenoje veikiančią figurą padaro pastebimesnę bei ryškesnę.

Tai, ką scenoje išdarinėja „mėlynažmogiai“, neįmanoma nusakyti jokių vienu žodžiu. Tai „begasio“ spektaklio, klounados, vodevilio, parodijos, modernaus šokio, dailės parodos, veiksmo teatro (performance, happening) ir mušamųjų instrumentų koncerto mišinys. Svarbu tai, kad daugelis „Blue Man Group“ narių, prieš ateidami į trupę, nebuvo aktoriai — iprasta šio žodžio prasme. Daugelis jų buvo įvairiausių stiliumu muzikos grupių būgnininkai, o teatro įkūrėjas M. Goldman septynerius metus, prieš įsteigdamas „Blue Man Group“, dirbo programuotoju.

Faktas, kad „mėlynažmogiai“ yra nesugadinti įvairių teatro konvencijų, jiems neabejotinai padėjo sukurti kažką visiškai naują. Tai galima drąsiai teigti, pažvelgus į jų naudojamus instrumentus, iš kurių didžiąją dalį jie sumanė ir sukonstravo patys. Pagrindiniai trupės pasirodymuose naudojami instrumentai yra pramoniniai PVC vamzdžiai. Iš plastikinių vamzdžių šie muzikantai bei aktoriai sukūrė keletą variantų įvairių instrumentų; vienus jų kažkuris kritikas yra pavadinęs „išprotėjusiais vargonais“. Šie, tam tikra tvarka išdėlioti, o kartais galais sujungti, vamzdžiai iš tiesų šiek tiek primena vargonus. Savitas, lyg nežemiškas garsas išgaunamas gumomis, gaubtos formos lazdelėmis. Savo pasirodymuose trys aktoriai meistriškai groja jais ir įvairiausiais būgnais bei kitais perkusiais instrumentais su tokia energija ir aistra,

kad to gali pavydėti nemaža dalis ne tik klasikinės, bet ir roko muzikos atlikėjų.

„Blue Man Group“ vaidinimą galima vadinti pastangomis grįžti prie „pirmykščio“ vaikiesko suvokimo, gebėjimo nusiteikti ir neautomatiškai reaguoti į daiktus bei reiškinius. Trupės apsisprendimas nevertoti žodžių ir net pantomimos gali būti siejamas su postmodernistine kultūrinio triukšmo samprata: tik naujai išrastais, instrumentais sukurta muzika, nuoširdžiomis pastangomis ir „primityviais“ judesiais ir spalvomis dar galima pasakyti kažką naują šiame bereikšmio triukšmo pripildytame pasaulyje. O gal net nepasakyti naujo, bet apskritai sėkmingai komunikuoti, perduoti savo žinią.

Be įvairių spalvų bei formų vamzdžių, kiti „mėlynažmogių“ savo pasirodymuose dažnai naudojami objektai: dažai, popierius, zefyrai (neretai kartojamas epizodas, kai vienas „mė-

lynažmogis“ kitam „mėlynažmogiui“ į burną viena po kito meta trisdešimt zefyrų, o pastarasis visus juos pagauna, nė vieno nenumeddamas ant žemės, ir susikemša į burną).

Šiaip ar taip, net jei kam nepatinka „Blue Man Group“ vaidinimai, negalima paneigti, kad po išoriniu jų pasirodymų primityvizmu slypi vienaip ar kitaip iškreiptas, tačiau atpažįstamas dabartinės Vakarų kultūros veidas. Negalima atsitiktiniu laikyti fakto, kad visi grupės įkūrėjai domėjosi kultūrologija, o Ch. Wink, prieš tapdamas „mėlynažmogių“, dirbo mokslo, kultūros bei meno naujienų redaktoriumi viename Japonijos žurnalu ir, jo paties žodžiais tariant, kasdien turėdavo perskaityti „šimtus puslapių meno istorijos, filosofijos tekstų bei kultūrinių renginių recenzijų“.

Be to, negalima nepaminti ir to fakto, kad viename pirmųjų savo pasirodymų „Central

Park“ New York „Blue Man Group“ „laidėjo“ devintojo dešimtmečio palikimą, postmodernizmo architektūrą, miesčionišką televiziją bei dekonstrukcijos filosofiją, ir tik vėliau perėjo prie labiau nugalintų, mažiau ambicingų ir iš išorės paprastesnių išraiškos formų.

Paklausti, kodėl vis dėlto jie emėsi „Blue Man“ projekto, aktoriai dažniausiai atsako taip: „Mes matėme žmones, vaidinamus 6-ojo dešimtmečio stiliumi, tačiau buvome per jauni, kad galėtume tai daryti patys. Vienintelis dalykas, kuris įvyko devintajame dešimtmetyje yra tai, kad visi įsigijo vidiogrotuvus. Taigi, tiesiog reikėjo kažką „išrasti“ patiems“, — pasakojo „džiazuoti“ žodžiais nevengiantis neoficialusis trupės atstovas spaudai Ch. Wink.

Kaip jokią kitą teatrą, „Blue Man Group“ geriausia pamatyti patiems, negu klausyti draugų pasakojimų ar skaityti recenzijas laikraščiuose.

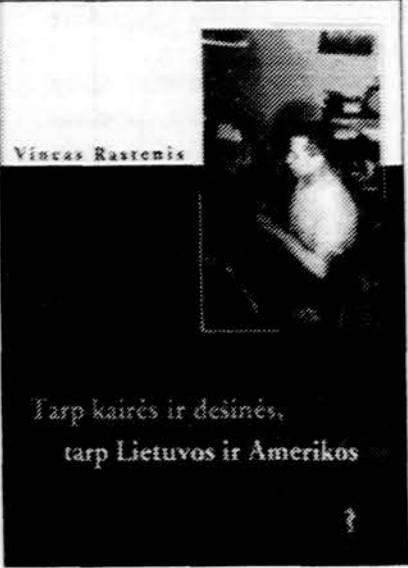

Populiari scenos naujovė — „Blue Man Group“.

Leidiniai

Vertingas publicistikos rinkinys

Tarp kairės ir dešinės, tarp Lietuvos ir Amerikos

2005 m. sausio 16 d. bus minima žybiaus lietuvių išeivijos žurnalisto, visuomenininko Vincas Rastenis (1905–1982) 100 metų sukaktis. Šiais metais Lietuvos išeivijos institutas ir leidykla „Versus aureus“ išleido jo straipsnių rinkinį *Tarp kairės ir dešinės, tarp Lietuvos ir Amerikos*. Knygą parengė instituto mokslo darbuotoja dr. Daiva Dapkutė, ji knygos sudarytoja ir vieno iš įvadų autorė. Kitus knygos įvadás, įvairiapusiai ir išsamiai atskleidžiančius Vincas Rastenis veiklą ir asmenybę, parašė prof. Leonas Sabaliūnas ir Zenonas Rekašius. Pirmasis – žvilgsnis į Rastenio asmenybę, jo veiklą bei žurnalistinę palikimą iš šiaudienos pozicijos, kiti du tekstai – prisiminimai tuos žmonių, kurie labai gerai pažinojo, bendravo ir dirbo kartu su V. Rasteniu.

V. Rastenis straipsnių palikimas yra didžiulis: surinkus visus jo rašytus straipsnius būtų galima išleisti kelių tomų raštų rinkinį. Išleistoje knygoje pristatoma tik nedidelė dalis jo emigracijoje rašytų tekstų, skelbtų *Dirvoje, Lietuvoje, Metmenyse, Santarvėje, Tėviškes žibuoriuose, Akiračiuose*.

Knygoje: *Tarp kairės ir dešinės, tarp Lietuvos ir Amerikos* spausdinami V. Rastenis straipsniai, kurie sugrupuoti tematinio požiūriu ir chronologine tvarka. Rinkinyje skelbiama keli V. Rastenis straipsniai – prisiminimai apie žymias Lietuvos ir išeivijoje asmenybes, apie skaudžius Lietuvai ir jam asmeniškai įvykius (Lietuvos tragedija 1940 m., paskutinis Lietuvos aido numerio leidimas, patirtį sovietų kalėjimuose). Autorias asmenines patirtis straipsniuose pateikiamos, kaip fonas, per kurį autorius puikiai atskleidžia Lietuvai ir lietuviams skaudžias problemas, aktualias net ir šiomis dienomis, pavyzdžiui, lietuvių-žydų santykius.

Didžiausią knygos dalį sudaro V. Rastenis straipsniai, skirti išeivijos visuomeninėms, politinėms ir spaudos aktualijoms. Dalyvaudamas politiniame gyvenime, V. Rastenis sudūrė su gyvenimo svetur kasdienybėje, su visuomeninio bei politinio gyvenimo problemomis, jis nuolat kritikuodavo politines partijas, jų vykdomą politiką, tarpusavio kovas ir nesutarimus. Straipsniai padeda sugrįžti į tuos laikus, primena to meto aktualijas, svarbias politines organizacijas ir asmenybes.

V. Rastenis visą gyvenimą domėjosi Lietuvos ir ten likusių žmonių gyvenimu, smulkmeniškai rinko visą informaciją apie Lietuvą – jis gaudavo be-

veik visą tarybinę spaudą, bendraudavo ir rinkdavo žinias iš atvykusių į Ameriką, klausydavo Lietuvą aplankiusių įspūdžių, studijuodavo, lygindavo. Surinktos žinios bei turimos informacijos leisdavo jam laisvai pristatyti ir analizuoti Lietuvos gyvenimo aktualijas. V. Rastenis buvo vienas pirmųjų, kuris pasisakė už ryšių su Lietuva reikalingumą, kada šeštajame – septintajame dešimtmetyje lietuvių išeivijoje kilo diskusija šiuo klausimu.

V. Rastenis straipsniai išeivijoje neretai susilaukdavo ir neigiamos reakcijos, kritikos ar net pasmerkimo. Jo pozicija (bandymas neužsimerti prieš esamas problemas ir noras atkreipti į jas visuomenės dėmesį) daliai išeivijos visuomenės atrodė kaip skaldanti vienybė. Tačiau visi V. Rastenis straipsniai turi rimtus argumentus, komentarus, palyginimus, patikslinimus. Jis išsiskyrė principingumu, erudicija, įžvalgumu, ir, žinoma, tolerancija, neskirė reikšinių ir įvykių vien tik į teisingus – klaidingus, blogus – gerus, juodus – baltus, neieškojo nei angelų, nei nusidėjėlių, o mokėdavo pasišaipyti iš vieno ir kitų bei surasti ką nors gero vienuose ir kituose.

Skaitant V. Rastenis straipsnius, galima su daug kuo nesutikti, prieštarauti, atstoti, tačiau jo minčių bei argumentų poveikis, savitos interpretacijos, platus įvykių kontekstas patraukia ir neleidžia likti abejingu. Jo įžvalgos prognozės daugeliu atveju tiek Lietuvoje, tiek išeivijoje išsipildė su kauptu, o kai kurie jo pamąstymai, atrodo aktualūs net ir dabar. Skaitytojams V. Rastenis straipsniai bei mintys turėtų suteikti nemažai informacijos apie išeivijos gyvenimo aktualijas, sukelti naujų minčių ar net idėjų tolimiems išeivijos gyvenimo, istorijos, literatūros ar žurnalistikos tyrinėjimams.

Turbūt nedaug kam išeivijoje reikia pristatyti, kas gi buvo Vincas Rastenis. Daugelis susidūrė su juo įvairiose politinėse, kultūrinėse organizacijose, lietuvių rengtuose renginiuose, yra klausęs jo paskaitų ar skaitęs jo straipsnius.

V. Rastenis išeivijoje dažnai buvo laikomas kontroversine asmenybe. Tikriausiai kitaip ir negalėjo būti: jo įvairiapusė veikla, drąsus sumanymai, nesnora stovėti vietoje, nuolatinis veržimasis į priekį ir naujų veiklos galimybių paieškos, jo atviri, ironiški straipsniai, analizuojantys visas (dažnai skaudžias, paprastai kitų nutylimas) išeivijos visuomeninio bei politinio gyvenimo problemas, sukeldavo prieštarų vertinimą.

Vincas Rastenis gimė 1905 m. Zarasų apskrityje, Juozapinėje. Mokesi Daugailių ir Salako pradinėse mokyklose, vėliau Utenos, Vilniaus ir Panevėžio gimnazijose. 1924–1927 m. V. Rastenis studijavo matematiką Lietuvos universitete, vėliau teisę. 1935 m. baigė VDU Teisės fakultetą. Po universiteto baigimo metus laiko tobulinosi Vienos universitete Austrijoje, studijavo konstitucinę ir tarptautinę teisę.

Studijų metais V. Rastenis patraukė tautininkų partijos

dėmesį. Nuo 1927 m. priklausė Tautininkų sąjungai, 1931 m. jis tapo šios sąjungos valdybos generaliniu sekretorium. Nuo tada V. Rastenis savo gyvenimo kelią susiejo su tautininkų veikla (ne tiek su partija, kiek su tautininkų, arba, kaip jis dažnai pabrėždavo, „tautine“ ideologija). Nors apie savo tuometinį darbą tautininkų „štabe“ vėliau jis kukliai patikslindavo – „tik raštinėje“ – tačiau penkeri metai generalinio sekretoriaus poste suteikė jam progą geriau susipažinti su to meto Lietuvos vidaus ir užsienio politikos užkulniais, o pažintys su aukščiausiais tautininkų vadais, bendras darbas su Juozu Tubeliu, Antanu Smetona, Vladu Mironu ir kitais tautininkais turėjo didžiulę įtaką V. Rastenio asmenybės formavimuisi. Kaip ir daugelis kitų to meto lietuvių veikėjų, V. Rastenis brendė kartu su nepriklausoma Lietuva. Jam teko matyti Lietuvos kilimą ir nuosmukį, būti daugelio garbingų ir ne visai garbingų, džiaugsmingų ir liūdnu Lietuvos gyvenimo įvykių liudininku. Vėliau šie nepriklausomos Lietuvos gyvenimo epizodai, prisiminimai vis sugrįždavo ir įsiterpdavo į jo straipsnius. Išeivijoje V. Rastenis jo kolegos kai kada pavadindavo vaikščiojančia Lietuvos nepriklausomybės enciklopedija. Pasak jų, vargu, ar kas kitas žinojo tiek daug valstybinio gyvenimo detalių, o svarbiausia – jis mokėjo vaizdingai papasakoti tai, ką žinojo. Ne vieną kartą aplinkiniai kalbindavo jį rašyti atsiminimus, bet vis atsisaršdavo kitų darbų bei reikalų.

Permainos Lietuvos padangėje užklupo V. Rastenį dirbant laikraščio *Lietuvos aidas*, sekretoriumi. Atėjus bolševikams, V. Rastenis buvo suimtas, kalintas Vilniuje, Maskvoje, Burturku kalėjime, vėliau Kaune, kur buvo išlaisvintas birželio sukilimo metu. Vokiečių okupacijos metais V. Rastenis dėstė Šiauliuose Prekybos institute tarptautinę teisę. 1941–1942 m. ejo Šiauliuose teisėjo pareigas, vėliau dirbo advokatu Šiauliuose. Karui baigiantis, drauge su lietuvių pabėgėlių banga pasitraukė į užsienį, su žmona Emilija išvyko į Prancūziją. Nuo 1944 m. jo gyvenimas pasisuko visai kita vaga.

V. Rastenis Amerikoje aktyviai įsijungė į Amerikos lietuvių tautinės sąjungos ir lietuvių tautinio sąjūdžio veiklą. 1948 m., K. S. Karpiaus kvietimu, V. Rastenis persikėlė į Cleveland, OH, kur iki 1951 m. buvo tautininkų leidžiamas laikraščio *Dirva* leidėjas bei redaktoriumi. 1952 m. V. Rastenis pradėjo dirbti Laivosos Europos komiteto New York lietuvių spaudos ir organizacijų skyriaus vedėju ir persikėlė gyventi į New York. Greta veiklos tautininkų sąjungoje ir Laivosos Europos komitete, jis aktyviai dalyvavo ir kitų organizacijų veikloje, buvo Amerikos lietuvių tarybos (ALT) narys, vėliau Pavergtųjų Europos tautų seimo (PETS) lietuvių delegacijos narys, bendradarbiavo „Liberty“ radijuje, buvo vienas iš *Lietuvių enciklopedijos* redaktorių.

V. Rastenis politinės visuomeninės veiklos bei jo gyvenimo neįmanoma atskirti nuo žurnalistikos. Čia jis galėjo išsakyti savo nuomonę, poziciją įvairiais klausimais. Surinkus juos visus straipsnius, galima puikiai susidaryti tiktų išeivijos gyvenimo, politinio veikimo, kultūrinio gyvenimo vaizdą. Būtent žurnalistikoje V. Rastenis atsiskleidė ne tik kaip politikas, bet kaip ir visuomenininkas, plačių interesų žmogus, sugebantis rašyti atvirai, vaiz-

dingai, tik jam būdingu savitu stiliumi. Lietuvoje ir išeivijoje jis rašė daugiau kaip dešimtį laikraščių, parašė tukstančius straipsnius. Jo publicistika apėmė įvairias gyvenimo sritis: nuo lietuvių kalbos problemų iki teatro, nuo politikos iki muzikos, nuo tarptautinės padėties vertinimo iki literatūros, nuo asmenybių pristatymo iki Lietuvos padėties analizės.

Dalis svarbiausių ir įdomiausių V. Rastenis straipsnių ir surinkti į Daivos Dapkutės sudarytą knygą. Istorikė atliko

interviu su šia charizmatiška rašytoja ir keletą jos reikšmingiausių kūrinių ištraukė vertimus. N. Pinon subtiliai, bet negingiamai patvirtina seną tiesą: rašymas visų pirma yra sunkus kūrejas darbas su kalba. Tik laki vaizduotė ir meistriškas kalbos valdymas gali atnešti rašytojui pripažinimą. Ir daug (ne visada lengvos) praktikos. Bent jau toks N. Pinon sėkmės receptas.

World Literature Today. atgal į ateitį

Po Naujųjų metų pasirodęs pirmasis 2005–ųjų *World Literature Today* (WLT) sausio – balandžio numeris turbūt nustebino daugelį ištikimų jo skaitytojų, na, o tie, kuriems galbūt pirmą kartą į rankas pakliuvo šis leidinys, taip pat tikrai nereturėtu nusivilti. Galima drąsiai teigti, kad WLT nusprendė iš esmės atsinaujinti – tai skelbia ir programinis redakcijos poziciją pateikiantis Robert Con Davis–Undiano straipsnis, pavadintas „World Literature Today Goes Back to the Future“.

Atsinaujinimo esmė: žurnalo leidėjai bei redaktoriai nusprendė, kad, esant dabartinėmis intelektualinėmis literatūros sąlygomis, būtina grįžti prie leidinio išteklių, drauge kuriant ambicingus ateities planus. Prisimintas WLT steigėjas Roy Temple House, teigė, kad žurnalas privalo būti „šiek tiek prisitaikėlis“. Taigi nuspręsta, kad, norint išlikti konkurencingoje šiuolaikinio kultūrinio diskurso aplinkoje, reikia tapti atviresniems. Trumpai tariant, WLT, iš daugiau ar mažiau uždaro akademinio žurnalo sieks tapti tiesiog žurnalu, kurį skaityti galės ne tik konkretios srities žinovai, bet ir visi, kuriems įdomi šiuolaikinė literatūra.

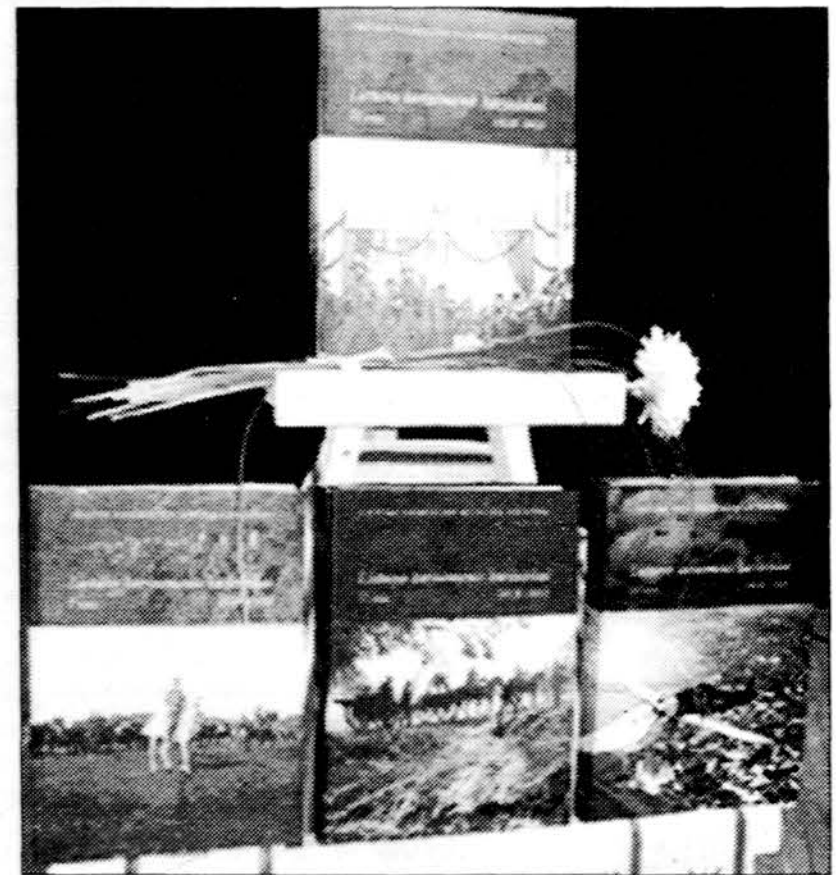
Tokio posūkio rezultatai matyti jau pirmajame numeryje. Aiškiai jaučiamas tendencijos griežta akademinė kalba keisti įtaigiau esėtiniai stiliumi, daug mažiau knygų recenzijų (redakcijos teigimu, ateityje jų bus dar mažiau), tačiau daugiau vienos ar kitos šalies kultūrą kurio nors aspektu pristatančių esė žanro tekstų. Be to, puikios kokybės nuotraukos, patrauklus, bet jokiū būdu ne reksmingas dizainas.

Bene didžiausia „apčiuopiama“ naujovė – naujas kultūrinis – edukacinis priedas „WLT Kids“, skirtas vaikams. Tai neabejotinas leidėjų siekis užsiauginti būsimuosius išprususius, bet nebūtinai profesionalius, pasaulines literatūros skaitytojus bei vertintojus. Kaip tai pavyks, pamatysime dar ne greitai.

Didžioji dalis naujausiojo WLT numerio: žymiai šiuolaikinei brazilų rašytojai Nelida Pinon, tituluojamai „Brazilijos moterų balsu bei kolektyvine atmintimi“. Čia rasite ir verta

didelį darbą: vien surinkti straipsnius gausioje lietuviškoje periodikoje atima daug laiko, juolab, kad Lietuvos bibliotekos ir archyvai turi ne visus išeivijoje leistos spaudos komplektus, o kai kurių ir visai neturi. Knyga parengta dalykiškai: straipsniai grupuojami pagal chronologiją ir tematiką, sudarytos bibliografinės nuorodos bei komentarai, pavardžių rodyklė. Tikėtina, kad šis leidinys sulauks skaitytojų dėmesio ir išeivijoje.

Dalia Kuizinienė.

Karių biografijose – tautos istorija

Jau galima atsiversti įspūdingo ir kruopščiai Lietuvos kariuomenės karių, nukentėjusių nuo sovietinio ir nacistinio genocido, artimųjų sąjungos (LKKAS) bei Lietuvos Nacionalinio muziejaus parengtą leidinio *Lietuvos kariuomenės karininkai 1918–1953* ketvirtąjį tomą, biografijų žinyną, apimantį J–K raidėmis prasidedančias pavardes. Iškilmingai žinyno sutikimui vyko Vilniuje ir Kaune Karininkų ramovėse sausio 16 ir 22 d. Leidinys skirtas visiems Lietuvos kariuomenės pėstininkų karininkams, žygių ir atgautą Vilnių 1939 m. rudenį dalyviams.

apsaugos ministerija. O pirmasis leidinio tomas išleistas Jungtinės Amerikos Valstijose gyvenusio Petro Sniegaičio, buvusio artilerijos jaunesniojo leitenanto, žmonos Elenos Brantytės–Sniegaitienės leidimais. Trečiasis – buvusio pėstininkų atsargos jaunesniojo leitenanto Juozo Kazicko ir jo žmonos Aleksandros dosnumo dėka.

Į leidinio rengimą šikart įsijungė ir žadėjo toliau dalyvauti istorikai: habil. dr. Antanas Tyla, Vilniaus universiteto doc. Sigita Jegelevičius, dr. Jonas Vaičenonis, Krašto apsaugos ministerijos Karo istorijos centro direktorius Valdas Rakutis, labai gerai vertinę kruopštų istorikų mėgėjų darbą. Tikrų istorinių žinių apie Lietuvos kariuomenės įžengimą į Vilnių pateikė, susitikime Kaune kalbėjusi ir visus sužavėjusi, buvusi Lietuvos konsulato darbuotoja Birutė Federavičienė, jos pasakojimą kauniečiai užrašė, kaip tuometinės padėties liudijimą.

Būsimasis penktasis tomas apims raidėmis L M ir N prasidedančias pavardes. Jis bus skirtas kovų prie Širvintų ir Giedraičių 85–jų metų į pamėginimui. Leidinio sudarytojai lauktu naujų biografinių žinių ir patikslinimų.

Skaitytojai jau pagedautų pirmojo tomo pakartotinio leidimo. Unikalaus leidinio jau negauname Lietuvos knygynuose. Naujajį ir kitus tomus galima įsigyti adresu: Vytautas Zabielskas, Pušų, g. 7–4, LT-08120 Vilnius, tel. 272–3828. JAV pagalbės Jonas Variakojis 3715 West 68th St., Chicago, IL 60629, USA, tel. 773–585–649.

Egidija Kaulakytė

Kalba LKKAS pirm. Vytautas Zabielskas Lietuvos Karininkai 1918–1953 IV tomo sutikime Vilniuje. Dainuoja Karininkų ramovės moterų ansamblys.